

Provinciale Staten van Zeeland
t.a.v de voorzitter
Postbus 6001
4330 LA Middelburg

Onderwerp	Zaaknummer	Behandeld door	Verzonden
Programma NOVEX - Aanbieding Ruimtelijk Voorstel	257930		

Middelburg, 17 september 2024

Geachte voorzitter,

Met deze brief willen wij u informeren over het Zeeuws waardenkader en de contouren voor de te maken afspraken met het Rijk. We zullen het Zeeuws waardenkader inzetten als leidraad in het proces om te komen tot wederkerige afspraken tussen regio en Rijk in het Ruimtelijk Arrangement. Er moeten afspraken voor de korte en lange termijn gemaakt worden, waarover regio en Rijk min of meer dezelfde ideeën hebben, maar ook afspraken waarover de standpunten verschillen. De afspraken met het Rijk worden voor vaststelling aan u voorgelegd.

Waarom een waardenkader?

Zeeland heeft door haar ligging en kenmerken een rol in de nationale opgave, maar er is niet voor alle opgaven ruimte. Er is een leidraad nodig om te bepalen op welke opgaven en ruimtevragen Zeeland in wil zetten. Daar is het Zeeuws waardenkader voor opgesteld. Het waardenkader helpt ook bij het formuleren van bijbehorende voorwaarden. Het Zeeuws waardenkader geeft het kader mee waarbinnen de afspraken van het Ruimtelijk Arrangement moeten passen. Het waardenkader geeft het frame om het gesprek met het Rijk te voeren. Hiermee creëren we een eenduidig en herkenbaar verhaal, waarmee telkens opnieuw de ruimtevragen worden afgewogen om zo Zeeland robuust, leefbaar en aantrekkelijk te houden.

Zeeuws waardenkader

Om tot een gedeeld beeld te komen om op de ruimtevragen adequaat en proactief te kunnen reageren, is het Zeeuws waardenkader opgesteld. De Zeeuwse waarden zijn niet nieuw. Ze komen o.a. voort uit de Zeeuwse Omgevingsvisie, de Toekomstvisie Zeeland 2040, de merkstrategie, de werksessies voor het Ruimtelijk Arrangement (waaronder de denktanksessie met Jouw Zeeland) en het coalitieakkoord Met Zeeland, voor Zeeland. Met deze input is tot de volgende waarden gekomen:

- Volhoudbaarheid;
- Rentmeesterschap;
- Verscheidenheid;
- Nuchterheid;
- Stap voor stap.

Het waardenkader kan door de Provincie en betrokken partijen benut worden voor zowel de afspraken met het Rijk als de afspraken in de regio. De waarde verscheidenheid biedt daarbij in het bijzonder ruimte voor regionale invulling. Het Zeeuws waardenkader is niet exclusief bedoeld voor één partij of het proces van het Ruimtelijk Arrangement, maar kan door alle betrokken partijen gebruikt worden.

Samengevat ziet het waardenkader er als volgt uit:

De eerste twee waarden, volhoudbaarheid en rentmeesterschap gaan over het waarom. Volhoudbaarheid en rentmeesterschap liggen in het verlengde van elkaar. Volhoudbaarheid gaat over de inzet in het heden en hoe die voor onbetaalde tijd voort kan bestaan. Rentmeesterschap richt zich op het nalatenschap, het voorkomen van het afschuiven van problemen naar de toekomst of de rest van de wereld.

Volhoudbaarheid:

De inzet is op ontwikkelingen die zowel nu volhoudbaar zijn of zich kunnen door ontwikkelen naar een volhoudbaar alternatief. We doen wat we zelf kunnen doen en zoeken samenwerking om barrières weg te nemen. Zo werken we aan de robuustheid van Zeeland en een circulaire economie. Is een ontwikkeling niet volhoudbaar dan wordt er ruimte geboden aan tijdelijke oplossingen zodat adaptatie mogelijk is. Met deze werkwijze hebben partijen de mogelijkheid om stapsgewijs naar een volhoudbaar model te groeien.

Rentmeesterschap:

We zijn ons bewust van onze nalatenschap en wegen die mee bij onze beslissingen. We doen wat we kunnen om problemen aan te pakken en niet door te schuiven naar toekomstige generaties of andere regio's. Goed rentmeesterschap betekent ook het behoud van Zeeuwse kenmerken zoals het historisch erfgoed en het open landschap. Goed rentmeesterschap kan erom vragen beslissingen te nemen die op korte termijn pijn doen, maar op lange termijn goed zijn voor Zeeland.

De derde waarde, verscheidenheid, betreft het wat: de identiteit van Zeeland die zich kenmerkt door verscheidenheid. Het is een erkenning dat de opgaven in de regio's om een verschillende aanpak vragen.

Verscheidenheid:

Zeeland is divers en kenmerkt zich door een grote verscheidenheid aan landschappen, inwoners en bedrijvigheid. De eilandenstructuur van Zeeland draagt door de regionale identiteit bij aan de verscheidenheid. Kenmerkend is ook de verscheidenheid in schaalgrootte. Zo is er ruimte voor grootschalige, industriële ontwikkelingen zoals het North Sea Port District en voor het MKB. Bij deze diversiteit past het gebiedsgericht invullen van vraagstukken waarbij de leefbaarheid en landschappelijke waarden worden versterkt. Trots zijn onze inwoners en ondernemers op hun eigen, regionale identiteit.

De laatste twee waarden gaan over het hoe. Hoe gaan we om met de veranderingen die op Zeeland af komen? De waarden nuchterheid en stap voor stap zijn beide praktisch. Dat past bij de Zeeuwen.

Nuchterheid:

Nuchterheid is weten we waar we invloed op hebben en waarop niet. We zijn zelfbewust, doen niet aan luchtflitsen en nemen onze verantwoordelijkheid. Klimaatverandering en de transities brengen onzekerheden met zich mee. Omgaan met die onzekerheden doen we door aan te geven wat er in Zeeland kan, wat wij zelf doen en ook wat er niet mogelijk is. We zijn geworteld in de Zeeuwse klei en richten onze blik vooruit, zodat we veranderingen aan zien komen en kunnen anticiperen. Met een leefbare toekomst voor Zeeland voor ogen doen we wat we kunnen om daaraan bij te dragen.

Stap voor stap:

In Zeeland heerst een aanpakmentaliteit. Door stap voor stap te werken zijn we wendbaar en kunnen we inspelen op veranderende omstandigheden. Elke stap dient een doel. Soms vraagt dat om een nieuwe weg in te slaan. We zetten stappen in de richting die we willen opgaan en vallen niet stil. Dit doen we samen met onze partners binnen en buiten de provincie.

Integrale afweging

Het Zeeuws waardenkader werkt als leidraad bij de afweging welke ruimtevragen op welke plek passend zijn. Aan de hand van het waardenkader – en met name de waarde verscheidenheid – word gekeken waar een ruimtevraag van meerwaarde is en waarop de focus wordt gelegd. Niet alles kan overal. Alhoewel er per waarde gekeken kan worden in hoeverre de opgave aansluit bij de Zeeuwse waarden, kunnen de waarden niet los van elkaar gezien worden. Het is een samenhangende set van waarden. Naast de ruimtelijke afwegingen is het Zeeuws waardenkader behulpzaam bij het scherp krijgen van de randvoorwaarden.

De meest sturende onderwerpen voor de ruimtelijke ordening van Zeeland zijn energie, zoet water en de kustversterking. Deze onderwerpen vragen op zichzelf ruimte én zijn bij veel ruimtevragen en ontwikkelingen randvoorwaardelijk. Bv. om de energietransitie te laten slagen is ruimte nodig om de netcongestie op te lossen, maar bv. ook voldoende zoetwater voor de productie van waterstof.

Het bovenstaande voorbeeld geeft al aan hoeveel samenhang er is tussen de verschillende ruimte vragende onderwerpen. Bij de integrale afweging zal daarom telkens naar de gevolgen voor andere onderwerpen gekeken worden. Daarbij worden expliciet de gevolgen van de functie die verdwijnt meegenomen. Zo heeft bijvoorbeeld de vermindering van het areaal vruchtbare landbouwgrond effect op de voedselzekerheid.

Contouren afspraken

Vorig jaar is het Ruimtelijk Voorstel voor Zeeland opgesteld. Het voorstel beschrijft alle opgaven die de komende jaren in Zeeland een grote ruimtelijk impact kunnen hebben. Het Ruimtelijk Voorstel is de basis voor de te maken afspraken in het Ruimtelijk Arrangement. Hieronder volgen de integrale kernopgaven voor de afspraken die voor Zeeland gemaakt zullen worden:

- De verwachting is dat er meer ruimte nodig zal zijn bij de bedrijventerreinen en haven- en industriegebieden als gevolg van energietransitie, groei en verduurzaming van bedrijven, omslag naar een circulaire economie en de ontwikkeling van energiehub's. Met name voor de grote industrieclusters is dit een zeer complexe opgave, waarbij het niet alleen gaat om een toenemende vraag naar fysieke ruimte, maar ook naar milieuruimte voor bedrijven. Ruimte die niet in alle gevallen beschikbaar is. Daar komt de extra opgave bij vanuit de aanlanding van wind op zee en aanvoer, opslag, overslag en productie van waterstof(dragers). De transitie zal niet alleen in het haven en- industriegebied zelf, maar ook daarbuiten grote gevolgen hebben. Het gaat o.a. om de effecten op regionale bedrijventerreinen, infrastructuur, landschap, landbouw en leefbaarheid in de directe omgeving en langs de (inter)nationale transportroutes van en naar de clusters. Afspraken over het ruimtebeslag die deze ontwikkelingen hebben en de gevolgen voor andere ruimte vragende onderwerpen worden in het Ruimtelijk Arrangement gemaakt.
- De beschikbaarheid van zoetwater is een groot vraagstuk en vraagt om maatwerk per gebied en sector. De verschillen tussen natte en droge periodes nemen toe én de aanvoer van zoetwater via de grote rivieren wordt grilliger. Er zijn mogelijkheden om het tekort in droge periodes en bij toename van verzilting op te vangen. Het vasthouden en beter benutten van gebiedseigen zoetwater is met name voor de landbouw belangrijk. De vraag naar drinkwater, zoetwater voor de industrie (proceswater) en waterstofproductie (gedemineraliseerd of demi-water) neemt toe. Optimalisatie van het gebruik van deze verschillende kwaliteiten zoetwater kan een deel van de oplossing bieden. Dit vraagt aanpassing van consumentengedrag, productieprocessen en gescheiden netwerken voor de verschillende kwaliteiten water.

Zeeland is voor drinkwater en industriewater volledig afhankelijk van aanvoer van water van buiten de provincie (Haringvliet, de Biesbosch en de Brabantse Wal). Daarmee is Zeeland direct afhankelijk van de nationale zoetwaterverdeling. Voor iedere nieuwe watergebruiker, zoals waterstoffabrieken, zal extra aanvoer of productie van zoetwater moeten worden verzorgd. De akkerbouw in Zeeland is nu al voor het grootste deel afhankelijk van opvang en buffering van regenwater. Het gaat hierbij om een diversiteit aan investeringen en ingrepen, waaronder investeringen in opslagcapaciteit van regenwater. Zeeland kan alleen een rol

blijven vervullen als agrarisch productiegebied van nationaal belang, als er voldoende zoetwater beschikbaar is.

- De kwaliteit van de natuur in Zeeland staat onder druk. Aanvullende afspraken die de drukfactoren op de natuur kunnen beïnvloeden worden in het Ruimtelijk Arrangement opgenomen. Zo vragen we het Rijk om inzet op de aanpak van bronnen buiten Zeeland (buitenland en zeevaart). De realisatie van groenblauwe dooradering rond Zeeuwse natuurgebieden en de inzet van agrarisch natuurbeheer bieden kansen voor het verminderen van de drukfactoren.
- Zoals aangegeven heeft de toekomstige kustversterking een grote impact op de ruimte in Zeeland. De Deltabeslissing waarin een keuze gemaakt wordt voor de kustversterking laat op zich wachten. De inzet is om vooruitlopend op besluitvorming afspraken te maken over verkenningen en experimenteerruimte zodat geïntegreerd kan worden en ervaring opgedaan kan worden met nieuwe vormen van kustversterking.
- De leefbaarheid van Zeeland vraagt om een samenhangende aanpak voor wonen, bereikbaarheid, recreatie en toerisme en voorzieningen. De woondeal zet volop in op de transitie van de woningvoorraad in Zeeland. Aanvullende afspraken die raken aan andere ruimte vragen kunnen in het Ruimtelijk Arrangement worden opgenomen. Recreatie en toerisme is bij uitstek een ruimtevrager waarbij gecombineerd ruimtegebruik kansen biedt. Te hoge druk kan echter tot overlast leiden. Afspraken die gemaakt kunnen worden zullen veelal gebiedsgericht zijn en kansen benutten die de samenhang tussen de verschillende ruimtevragen bieden. De eilandenstructuur van Zeeland is overal een uitdaging omdat er weinig verbindingen zijn. Daarnaast vraagt de bevolkingsdichtheid ook om andere oplossingen voor een volhoudbaar openbaar vervoerssysteem. De aanpassing van het openbaar vervoer naar een vraag gestuurd, fijnmazig vervoerssysteem is zo'n oplossing.
- Zeeland beschermt haar cultuur(landschap) en erfgoed via het ruimtelijk beleid. Zolang er geen grote ontwikkelingen en transities zijn, werkt dat goed. Maar met de huidige ruimtelijke opgaven die op Zeeland afkomen ontbreekt het aan samenhang, een helder toekomstbeeld en integrale afweging van belangen. Dat gaat onder andere ten koste van ons landschap en erfgoed en deze processen zijn onomkeerbaar. Ook cultureel erfgoed en archeologie moeten meebewegen met veranderende omstandigheden. Bij het maken van afspraken moet het ruimtelijk effect op erfgoed en archeologie daarom geïntegreerd worden meegenomen zodat keuzes weloverwogen genomen worden.
- Naast bovenstaande afspraken kunnen ook afspraken over het inzetten van grondposities en andere type afspraken in het Ruimtelijk Arrangement worden opgenomen.

De afspraken met het Rijk worden de komende periode uitgewerkt en zullen naar verwachting halverwege volgend jaar voor vaststelling aan u worden aangeboden.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten van Zeeland,

H.M. de Jonge
Voorzitter

drs. M.C.J. Franken
Secretaris-algemeen directeur

Noem in uw contact met ons steeds het zaaknummer. Dit staat bovenaan deze brief.